

Nye tall om ungdom

Farlig fyll

Overstadig drikking og problemer knyttet til alkoholbruk blant skoleungdom

Hilde Pape og Ingeborg Rossow

Norsk ungdom drikker mer nå enn før. Alkoholens skyggesider har likevel ikke vært noe sentralt tema i nyere studier av unge mennesker, men i denne artikkelen vil ferske forskningsfunn om temaet bli presentert. Høsten 2004 ble opplysninger om et bredt spekter av skader og problemer knyttet til drikking innhentet i en studie av drøyt 20 000 elever på ungdomstrinnet og i videregående skole. Analysene av dette materialet avdekket at mange hadde opplevd negative utfall av drikking i løpet av det siste året, og at forekomsten var spesielt høy blant ungdomsskole-elever med en «fuktig» livsstil.

I kontrast til hva en kan få inntrykk av via media og i den offentlige debatt, er ungdom langt mer utsatt for problemer som følge av drikking, enn som følge av narkotikabruk (se Skretting 2000, Pape og Storvoll 2007). Samtidig vet vi at norsk ungdom drikker mye mer alkohol nå enn de gjorde for 10–15 år siden (SIRUS 2006), og at de ofte drikker til de blir fulle (Skretting og Bye 2003). Det er videre veldokumentert at omfanget av alkoholrelaterte skader og problemer i en befolkning er nært relatert til konsumnivået, og at *måten* folk drikker på også har noe å si (Babor mfl. 2003). I forhold til en rekke negative utfall av drikking, er fylla mest utslagsgivende. I lys av slik dokumentasjon finnes det overraskende lite oppdatert forskning på omfanget av alkoholrelaterte problemer blant de unge her til lands.

Alkoholens skyggesider har riktignok vært gjenstand for flere tidligere undersøkelser av norsk ungdom, men de har enten inkludert svært få spørsmål om temaet, eller bare fokusert på hvor mange som noen gang har opplevd ulike negative utfall av drikking. Hvordan forekomsten varierer med de unges alder er også mangelfullt beskrevet – noe som blant annet kan sees i sammenheng med at utvalget i flere undersøkelser har vært temmelig aldershomogent. Ved å analysere data fra en nyere studie av unge i alderen 12–20 år, har vi til hensikt å bidra med ny og oppdatert kunnskap om forekomsten av et bredt spekter av problemer knyttet til drikking i løpet av en periode på ett år. Dels vil vi gi et oversiktsbilde, og dels vil vi vise hvordan omfanget av slike problemer varierer med de unges alder og beruselseshypighet.

En rekke undersøkelser har vist at en tidlig alkoholdebut henger sammen med et høyt og problemfylt alkoholkonsum senere i ungdomstiden (se Rossow 2006 for en oversikt). Mye tyder på at dette delvis skyldes at rekrutteringen inn i tidligdebutantenes rekker ikke er tilfeldig. De som begynner å drikke i svært ung alder tilhører en minoritet også på andre områder, og peker seg blant annet negativt ut med hensyn til normbrytende atferd og psykososial tilpasning (Rossow 2006). Slike faktorer kan i seg selv gi økt sårbarhet for negative utfall av drikking. En tidligere norsk undersøkelse avdekket eksempelvis at kriminelt belastet ungdom var mer utsatt for alkoholrelaterte problemer enn ungdom ellers – uavhengig av hvor høyt alkoholkonsum de hadde (Hammer og Pape 1997). Videre fant studien holdepunkter for at unge med utageringstendenser i edru tilstand, også var mer utagerende enn andre når de hadde drukket. Blant tenåringer med omtrent like «fuktig» livsstil er det følgelig rimelig å anta at de yngste i større grad rapporterer om skader og problemer knyttet til drikking enn de eldste. Dessuten er den kognitive utviklingen intensivert i ungdomstiden, og ettersom også evnen til å regulere egne følelser øker markant i denne livsfasen (Steinberg 2005), har de yngste tenåringene antakelig svakere mental beredskap til å håndtere alkoholens virkninger enn de eldste. En studie av norsk ungdom har bidratt med resultater som er interessante i denne sammenhengen. Den viste at risikoen for å utøve vold økte markant med de unges beruselsesfrekvens, og i tråd med våre antagelser, var sammenhengen sterkest tidlig i tenårene (Rossow mfl. 1999).

Metode og materiale

I 2004 gjennomførte Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) en survey-undersøkelse av skoleungdom i tilknytning til instituttets evaluering av et stort, rusforebyggende prosjekt (Regionprosjektet). Undersøkelsen fant sted *før* implementering av tiltak, og omfattet elever i 8.–10. klasse ved alle ordinære grunnskoler og elever på samtlige videregående skoler i 16 ulike kommuner. Både bykommuner (bl.a. Tønsberg, Ålesund og Narvik) og distriktskommuner (bl.a. Ulstein, Askøy og Sortland) inngikk i utvalget. Spørreskjemaer ble delt ut i klasserommet og besvart under oppsyn av en lærer. Elever fra 91 skoler deltok, og vi fikk svar fra 20 703 unge i alderen 12–20 år. Svarprosenten var noe høyere blant ungdomskole-elevene (85 prosent) enn blant elevene på videregående skole (75 prosent). Detaljert informasjon om utvalg, frafall og prosedyrer finnes i en egen metoderapport (Pape mfl. 2005).

Symptomer på overstadig drikking, samt ulike former for skader, problemer og risikoatferd i tilknytning til alkoholbruk, ble kartlagt ved å stille følgende spørsmål: «Hvor ofte har du gjort eller opplevd følgende i forbindelse med at du har drukket alkohol det siste året?» I spørreskjemaet til elever på ungdomsskolen var elleve ulike utfall av drikking listet opp. Skjemaet på videregående skole inkluderte ytterligere tre spørsmål om sex i forbindelse med drikking. I analysene av disse variablene brukte vi dels dikotome mål (har opplevd versus har ikke opplevd) og dels frekvensmål. Ungdommene oppga hvor ofte de hadde drukket alkohol og hvor ofte de hadde vært tydelig beruset det siste året ved å krysse av på en fempunkts skala, og også disse variablene ble inkludert i enkelte analyser.

Alkoholrelaterte problemer blant skoleungdom: Et oversiktsbilde

Majoriteten (61 prosent) av ungdommene i utvalget hadde drukket alkohol i løpet av de tolv siste månedene. Andelen «drikkere» var betydelig høyere på videregående skole (84 prosent) enn på ungdomstrinnet (35 prosent), og noe høyere blant jenter (62 prosent) enn blant gutter (57 prosent). Tabell 1 viser hvor mange av disse ungdommene, og av *alle* ungdommene i utvalget, som svarte at de hadde gjort eller opplevd ulike ting i forbindelse med drikking minst én gang det siste året.

Tabell 1. Prosentvis forekomst av alkoholrelaterte problemer siste året blant «drikkere» (dvs. respondenter som hadde drukket alkohol minst én gang siste året) og i totalutvalget.

	«Drikkere»	Hele utvalget
Kastet opp fordi man hadde drukket for mye	51	30
Blitt så full at man ikke klarte å stå oppreist	31	19
Fått blackout ('Befunnet seg på et sted uten å huske hvordan man kom dit')	30	18
Minst én av disse symptomene på overstadig drikking	58	35
Kranglet med eller skjelt ut noen	40	24
Havnet i slåsskamp	16	10
Med vilje ødelagt gjenstander / gjort hærverk	14	8
Minst én av disse formene for alkoholrelatert aggresjon	44	27
Blitt utsatt for vold som ga synlige merker eller skader	9	6
Blitt skadet / utsatt for ulykke slik at man trengte legehjelp	5	3
Skadet seg selv med vilje	8	5
Minst én av disse formene alkoholrelaterte skader	17	10
Kjørt motorkjøretøy med promille	16	10
Brukt narkotika	10	6
Hatt samleie uten prevensjon *	27	23
Hatt frivillig sex som man angret på *	16	13
Blitt seksuelt utnyttet uten å kunne yte motstand fordi man var veldig full *	5	4
N – hele utvalget	12 131	20 703
N – utvalget av VGS-elever	8 672	10 467

* Opplysninger om sex i forbindelse med drikking ble bare innhentet fra elever på videregående skole (VGS).

Den første bolken med forekomsttall dreier seg om symptomer på forgiftning eller tung beruselse, og slike symptomer hadde temmelig mange opplevd. Å drikke til man kastet opp var aller mest utbredt. Et solid flertall (58 prosent) av «drikkere», og dermed også en betydelig andel (35 prosent) av alle ungdommene i utvalget, svarte bekreftende på minst ett av våre tre spørsmål om indikasjoner på overstadig drikking.

Den neste bolken i tabell 1 viser hvor mange som rapporterte ulike former for alkoholrelatert aggressivitet. Eksperimentell forskning tyder på at inntak av alkohol øker risikoen for å respondere aggressivt (Exum 2006, Giancola 2002), og våre funn indikerer at slik atferd i forbindelse med drikking også har en viss utbredelse i den generelle ungdomsbefolkningen. Imidlertid var det først og fremst kranling og utskjelling, de unge rapporterte om. Fysisk aggressivitet i form av slåssing og hærverk var forbeholdt et begrenset mindretall.

I det såkalte «Global Burden of Disease»-prosjektet ble det estimert at ca. 40 prosent av den samlede sykdomsbyrden som er knyttet til alkohol, dreier seg om akutte skader (Rehm mfl. 2003). Ulykker, villet egenskade (bl.a. selvmordsforsøk) og vold er de sentrale stikkordene i denne sammenheng. Fordi ungdom sjelden har hatt lang nok fartstid som alkoholkonsumenter til å få svekket helse som følge av kronisk misbruk, er den ovennevnte andelen antakelig mye høyere blant unge mennesker. Tallene i tabell 1 tyder i alle fall på at umiddelbare skader, forårsaket av vold, ulykker eller selvskadning i forbindelse med drikking, ikke er helt uvanlig blant de unge. Nær en av seks «drikkere» hadde pådratt seg (eller påført seg selv) slike skader minst én gang i løpet av det siste året – hvilket svarte til 10 prosent av totalutvalget.

Tabell 1 viser videre at 16 prosent av «drikkere» rapporterte om promillekjøring, og at 10 prosent av disse ungdommene hadde brukt narkotika i forbindelse med inntak av alkohol (andelene i totalutvalget var hhv. 10 prosent og 6 prosent). Ettersom svært få hadde erfaring med amfetamin, kokain eller andre, tyngre stoffer (5 prosent av «drikkere»), mens atskillig flere hadde anvendt hasj (14 prosent av «drikkere»), er det etter alt å dømme kombinert hasj- og alkoholbruk disse resultatene i hovedsak handler om.

Den siste bolken i tabell 1 viser hvor mange av elevene på videregående skole som svarte bekreftende på spørsmålene om sex i forbindelse med drikking. Blant «drikkere» i denne elevgruppen ble følgende forekomsttall avdekket: Drøyt én av fire (27 prosent) hadde hatt samleie uten prevensjon i påvirket tilstand, seksten prosent hadde hatt frivillig sex som de angret på, og fem prosent var blitt seksuelt utnyttet uten å kunne yte motstand fordi de hadde vært veldig fulle. Vi gjennomførte flere analyser av «drikkere» på videregående skole og avdekket at forekomsten av nevnte type overgrep var høyere blant jenter (6 prosent) enn blant gutter (4 prosent) ($p < 0,0001$). Imidlertid svarte flere gutter (1,3 prosent) enn jenter (0,2 prosent) ($p < 0,0001$) at de var blitt seksuelt utnyttet i beruset tilstand mange ganger (5+) det siste året. Etter vår vurdering er det følgelig grunn til å spørre om enkelte gutter ga useriøse svar på det aktuelle spørsmålet, og om de reelle kjønnsforskjellene dermed avviker en god del fra våre funn. Det var for øvrig ingen nevnever-

dige forskjeller mellom de to kjønn med hensyn til de to andre målene på sex i forbindelse med drikking. Vi ønsker også å tilføye at de ovennevnte prosentandelene blant gutter og jenter bare var marginalt høyere blant «drikkere» enn i totalutvalget av VGS-elever.

Alkoholrelaterte problemer i ulike elevgrupper

I det følgende vil vi presentere funn fra analyser som bare inkluderte respondenter som hadde drukket alkohol i løpet av de tolv siste månedene. I gruppen av «drikkere» var det kun et mindretall (34 prosent) av elevene på videregående skole som hadde fylt 18 år, og som dermed hadde nådd gjeldende aldersgrense for å få kjøpt alkohol på lovlig vis. Gjennomsnittsalderen var 14,2 år (sd = 0,8) blant «drikkere» på ungdomsskolen (US), og 17,1 år (sd = 1,2) blant «drikkere» på videregående skole (VGS). Tabell 2 viser frekvensfordelingen for de ulike alkoholrelaterte problemene i disse to elevgruppene, samt andelen som oppga at de hadde gjort eller opplevd det vi spurte om minst én gang det sist året.

Ikke overraskende var forskjellene mellom US- og VGS-elevene markante: I den eldste elevgruppen var andelen som rapporterte ulike former for alkoholrelaterte problemer mye høyere, og de eldste var også langt mer tilbøyelige til å rapportere om *gjentatte* negative utfall av drikking. Det eneste unntaket i så henseende gjaldt alkoholrelatert selvskading, som var like utbredt i blant US- som blant VGS-elevene. I begge elevgruppene var det videre slik at lavprevalente problemer i hovedsak dreide seg om engangstilfeller, mens relativt høyprevalente problemer i større grad fordelte seg på de ulike frekvenskategoriene. Men også her fant vi unntak – først og fremst med hensyn til det å anvende narkotika i forbindelse med drikking: Forekomsten var begrenset blant både US- og VGS-elevene (hhv. 6 prosent og 11 prosent), men blant dem som rapporterte slik kombinert rusmiddelbruk, oppga de fleste at det var noe de hadde gjort flere ganger det siste året.

Foruten de indikatorene på «flatfyll» og overstadig drikking som er å finne i tabell 2, avdekket vi markante forskjeller mellom den yngste og den eldste elevgruppen også i analyser av andre mål på alkoholbruk. Eksempelvis svarte to av ti US-elever at de hadde drukket mer enn ti ganger det siste året, mot nesten seks av ti VGS-elever. Forskjellene var enda større med hensyn til høyfrekvent beruselse (mer enn ti ganger siste år): Sammenliknet med US-elevene var forekomsten nesten fire ganger så høy blant VGS-elevene (hhv. 10 prosent og 38 prosent).

Tabell 2. Frekvens av alkoholrelaterte problemer siste året: Forskjeller mellom elever på ungdomsskolen (US; n = 3452) og i videregående skole (VGS; n = 8672) som hadde drukket alkohol siste året. Prosent.

	Elev- gruppe	Antall ganger siste året ¹			Minst én gang ²
		1	2-4	5+	
Kastet opp	US	16	9	6	30
	VGS	24	23	13	60
Kunne ikke stå oppreist	US	12	6	3	22
	VGS	19	12	4	35
Fått blackout	US	10	5	3	18
	VGS	15	13	8	35
Krangling/utskjelling	US	13	7	3	23
	VGS	18	19	10	47
Havnet i slåsskamp	US	6	3	2	11
	VGS	10	5	3	18
Gjort hærverk	US	6	3	2	11
	VGS	8	5	2	15
Skadet pga. vold	US	4	1	1	6
	VGS	7	3	1	11
Skadet / utsatt for ulykke(r) som fordret legehjelp	US	2	<1	<1	3
	VGS	5	1	<1	6
Selvskading	US	5	2	2	9
	VGS	5	3	1	8
Promillekjøring	US	4	2	1	8
	VGS	10	7	3	20
Narkotikabruk	US	2	2	2	6
	VGS	4	3	4	11

¹ Alle disse frekvensfordelingene, unntatt fordelingen av alkoholrelatert selvskading, er signifikant forskjellige for US- og VGS-elevene ($p < 0,0001$).

² Pga. desimalavrundning kan denne andelen avvike noe fra summen av andelen i de tre frekvenskategoriene. Bortsett fra selvskading, er alle disse forekomsttallene signifikant høyere blant VGS-enn blant US-elevene ($p < 0,0001$).

Vi gjennomførte en serie multivariate analyser (logistisk regresjon) for å finne ut om den eldste elevgruppen fortsatt var mest belastet med alkoholrelaterte skader og problemer når vi tok hensyn til at de også var mest drikkfeldige. I disse analysene kontrollerte vi de unges drikke- og beruselsesfre-

kvens siste år. Resultatene viste at de to elevgruppene enten kom likt ut, eller at forskjellene gikk i motsatt retning av dem som er vist i tabell 2. Sagt på en annen måte: Blant skoleungdom med omtrent samme drikkemønster, var de yngste minst like mye, eller enda mer, utsatt for skader og problemer i forbindelse med alkoholbruk som de eldste. I tabell 3 har vi nøydd oss med å vise funn fra analyser av US- og VGS-elever med lav (ti ganger eller mindre) og høy (mer enn ti ganger) beruselseshyppighet.

Tabell 3. Prosentvis forekomst av alkoholrelaterte problemer siste året etter beruselseshyppighet: Analyser av «drikkere» på ungdomsskolen (US) og i videregående skole (VGS). (De høyeste forekomsttallene er skrevet i uthevet skrift).

	Beruselses- frekvens ¹	Elevgruppe		p
		US	VGS	
Krangling/utskjelling	≤10	18	32	***
	Oftere	66	73	**
Havnet i slåsskamp	≤10	7	9	**
	Oftere	41	33	**
Gjort hæververk	≤10	8	7	i.s.
	Oftere	38	27	***
Skadet pga. vold/ulykke	≤10	4	7	***
	Oftere	32	25	*
Selvskading	≤10	7	5	*
	Oftere	25	13	***
Promillekjøring	≤10	5	11	***
	Oftere	33	33	i.s.
Brukt narkotika	≤10	3	5	***
	Oftere	32	22	***
N	≤10	3135	5397	
	Oftere	354	3277	

* p<0,01

**p<0,001

***p<0,0001

i.s. = ikke signifikant (p>0,01)

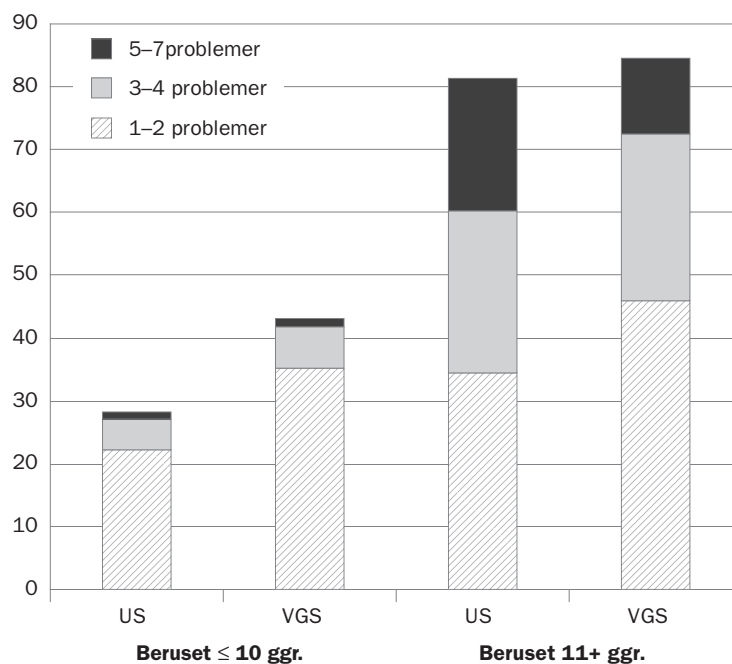
¹ Samtlige forekomsttall var signifikant høyest blant respondenter som hadde vært beruset mer enn 10 ganger siste år (p<0,0001).

Noen tydelige mønstre avtegnet seg i disse analysene. For det første var forekomsten av samtlige alkoholrelaterte problemer markant forhøyet blant dem som rapporterte høyfrekvent beruselse – uansett hvilken elevgruppe de tilhørte. For det andre ser vi at forskjellene mellom US- og VGS-elevene i stor utstrekning varierte med beruselsesfrekvensen. Ytterligere analyser (multipel logistisk regresjon) avdekket da også signifikante samspilleffekter (elevgruppe*beruseshyppighet) i forhold til samtlige mål på alkoholrelaterte problemer som er å finne i tabell 3 ($p < 0,0001$). I den mest edruelige gruppen (beruset ≤ 10 g. siste året) var forekomsten av problemer i forbindelse med drikking generelt sett høyest blant VGS-elevene. I den mer drikkfeldige gruppen (beruset 11+ g. siste år), derimot, kom US-elevene dårligst ut. Riktignok hadde svært få US-elever vært fulle mer enn ti ganger det siste året, men blant disse ungdommene var omfanget av problemer knyttet til drikking betydelig. Ingen av de andre undergruppene i tabell 3 oppga like ofte at de hadde slåss, gjort hærverk, blitt skadet, skadet seg selv med vilje og brukt narkotika i forbindelse med drikking, som dem.

I den generelle ungdomsbefolkningen er både det å bli utsatt for vold, og det å utøve fysisk aggressiv atferd, mest utbredt blant gutter (Pape og Pedersen 1999, Hegna 2005). På bakgrunn av resultatene i tabell 3 ønsket vi følgende å finne ut om det var en overvekt av gutter blant de US-elevene som hadde en høy beruselsesfrekvens. Resultatene viste at kjønnsfordelingen innad i denne elevgruppen var temmelig upåfallende. Jenter var i flertall (59 prosent) – noe som også var tilfellet i den mer edruelige gruppen av US-elever (54 prosent).

De sju alkoholrelaterte problemene som er vist i tabell 3, ble slått sammen til ett samlet mål slik at vi kunne undersøke hvor mange *ulike* problemer respondentene hadde opplevd i løpet av det siste året. I analysene av dette samlemålet skilte vi mellom det å ha opplevd henholdsvis 1 eller 2, 3 eller 4, eller minst 5 av de sju problemene. Hensikten var å gi et mer samlet bilde av forskjellene mellom US- og VGS-elever med henholdsvis høy og lav beruseshyppighet. Resultatene av disse analysene er å finne i figur 1.

Figur 1. Antall alkoholrelaterte problemer¹ som ble rapportert av elever på ungdomsskolen (US) og i videregående skole (VGS) med ulik beruselsesfrekvens. Prosentvise fordelinger.

¹ Dvs. antall av følgende sju alkoholrelaterte problemer (jf. tabell 3): Krangling/utskjelling, slåssing, hæververk, skader pga. vold/ulykker, selvskading, promillekjøring og narkotikabruk.

Høyden på søylene i figuren viser hvor stor andel som rapporterte minst ett av de aktuelle alkoholrelaterte problemene. Denne andelen var høyest blant dem som hadde vært beruset mange ganger (11+), og innad i denne gruppen kom US- og VGS-elevene nokså likt ut (hhv. 81 prosent og 85 prosent; $p = 0,11$). Blant ungdom med en høy beruselsesfrekvens oppga imidlertid langt flere US- enn VGS-elever at de hadde opplevd et bredt spekter av problemer (5+) som følge av drikking det siste året (hhv. 21 prosent og 12 prosent; $p < 0,0001$). Figur 1 viser videre at blant ungdom med lav beruselsesfrekvens (≤ 10 g.), så handlet forskjellene mellom US- og VGS-elevene først og fremst om hvor mange som hadde opplevd minst ett av de problemene som vi her studerte. Det gjaldt et mindretall av disse ungdommene, men andelen var mye høyere blant VGS- enn blant US-elevene (hhv. 43 prosent og 28 prosent, $p < 0,0001$). I denne mer edruelige gruppen svarte også litt flere VGS- enn US-

elever at de hadde opplevd mer enn to av de sju alkoholrelaterte problemene (hhv. 8 prosent og 6 prosent, $p < 0,01$), mens nesten ingen av disse elevene rapporterte om mer enn fire problemer (1 prosent i begge elevgrupper).

Diskusjon

Blant unge mennesker er alkoholens skyggesider først og fremst knyttet til atferd og opplevelser i beruset tilstand, og problemene kan både være av helsemessig (f.eks. skader pga. vold og ulykker), atferdsmessig (f.eks. hærverk, slåssing) og kognitiv art (f.eks. svekket dømmekraft og hukommelse). Et høyt inntak av alkohol kan også gi umiddelbare fysiske reaksjoner, herunder kvalme og svekket motorikk. Vi undersøkte forekomsten av en rekke slike alkoholrelaterte problemer blant ungdom i normalbefolkningen, og etter vår vurdering, viste resultatene at de unges bruk av alkohol gir berettiget grunn til bekymring.

Seks av ti ungdommer i studien hadde drukket alkohol det siste året, og et klart flertall av disse ungdommene hadde opplevd symptomer på alkoholforgiftning eller overstadig drikking en eller flere ganger i samme tidsrom. I totalutvalget gjaldt dette drøyt en av tre unge.

Mer indirekte konsekvenser av drikking var også forholdsvis utbredt, men resultatene tydet på at omfanget i stor utstrekning varierte med alvorlighetsgraden. Verbal aggressivitet ble hyppigst rapportert, mens lavest forekomsttall ble observert med hensyn til det å ha pådratt seg fysiske skader som fordret legehjelp. Generelt sett dreide de minst utbredte problemene seg i hovedsak om engangstilfeller. Dette gir likevel ingen grunn til bagatellisering. Vi vil blant annet hevde at det *er* alvorlig når seks prosent av jentene på videregående skole oppgir at de, i løpet av de siste tolv månedene, er blitt seksuelt utnyttet uten å kunne yte motstand på grunn av tung alkoholrus.¹ At tre prosent av alle ungdommene (og 5 prosent av ungdommene som hadde drukket alkohol), i løpet av et like kort tidsspenn, hadde hatt behov for legehjelp grunnet skader som de hadde pådratt seg i påvirket tilstand, er etter vår vurdering også sterkt urovekkende. Mange ofre, og etter alt å dømme også mye smerte og fortvilelse, skjuler seg bak disse «lave» forekomsttallene.

Analyser som bare inkluderte ungdom som hadde drukket alkohol det siste året, viste som forventet at forekomsten av alkoholrelaterte problemer var betydelig høyere blant elever på videregående skole enn blant ungdomsskole-elevne. Den eldste elevgruppen var da også langt mer drikkfeldig, og

omfanget av problemer som følge av drikking, var nært knyttet til de unges beruselsesfrekvens.

I tråd med våre antagelser, hadde ungdomsskole-elever med en «fuktig» livsstil en særskilt høy forekomst av alkoholrelaterte problemer. Blant dem som drakk seg fulle ofte, var elevene på ungdomstrinnet til dels betydelig mer belastet enn dem som gikk på videregående skole. Som antydningssvis, kan dette skyldes flere forhold: For det første er høyfrekvent beruselse et utpreget mindretallsfenomen blant ungdomsskole-elever, og de som etablerer et slikt drikkemønster i ung alder, er antakelig mer utagerende og grensetestende enn sine jevnaldrende allerede i utgangspunktet (se Rossow 2006). Disse ungdommene blir neppe *mindre* utagerende når de drikker, heller tvert i mot. For det andre er de yngste ungdommene ikke like mentalt modne som de eldste, og av den grunn er de antakelig uansett mer sårbare for å oppleve vanskeligheter og problemer når de drikker. Disse to forklaringene er ikke gjensidig utelukkende, og hvilken av dem som eventuelt har mest for seg, gjenstår å se. Så vidt vi vet, har foreliggende forskning ikke adressert spørsmålet.

Sett under ett, gir våre funn sterke argumenter for å ruste opp den rusforebyggende innsatsen overfor ungdom. Resultatene indikerer videre at det er spesielt viktig å fange opp tenåringer som begynner å drikke regelmessig allerede før de har avsluttet ungdomsskolen. Denne gruppen unge er imidlertid svært liten. For å redusere det totale omfanget av skader og problemer i forbindelse med drikking blant ungdom, er derfor bredt anlagte strategier minst like viktige. Å begrense de unges tilgang på alkohol, er etter alt å dømme mest virkningsfullt i så henseende (Babor mfl. 2003).

Noter

- 1 Andelen jenter på videregående skole som rapporterte om seksuell utnyttning i beruset tilstand var omtrent den samme i hele denne elevgruppen (5,8 prosent), som blant «drikerne» (5,7 prosent).

Litteratur

- Babor, T., mfl. (2003). *Alcohol: No ordinary commodity. Research and public policy*. London: Oxford University Press.
- Exum, M.L. (2006). Alcohol and aggression: An integration of findings from experimental studies. *Journal of Criminal Justice*, 34:131–145.

- Giancola, P.R. (2002). Alcohol related aggression during the college years: Theories, risk factors and policy implications. *Journal of Studies on Alcohol*, 14:129–139.
- Hammer, T. og H. Pape (1997). Alcohol-related problems in young people. How are such problems linked to gender, drinking levels and cannabis use? *Journal of Drug Issues*, 27:713–733.
- Hegna, K. (2005). «Likestillingsprosjektets barn». *Endringer i kjønnsforskjeller blant ungdom fra 1992 til 2002*. NOVA-rapport 21/05. Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Pape, H., mfl. (2005). *Metoderapport for Skoleundersøkelsen 2004 («baseline») i tilknytning til SIRUS' evaluering av Regionsprosjektet*. http://www.sirus.no/cwobjekter/metoderapport_baseline.doc
- Pape, H. og E.E. Storvoll (2007). Ungdom og narkotikabruk – mot normalt? I Wichstrøm, L. og I.L. Kvaalem (red.): *Ung i Norge: Psykososiale utfordringer*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag.
- Pape, H. og W. Pedersen (1999). Dangerous victims of violence? *Studies on Crime and Crime Prevention*, 8:88–105.
- Rehm, J., mfl. (2003). Alcohol as a risk factor for global burden of disease. *European Addiction Research*, 9:157–164.
- Rossow, I., mfl. (1999). Young, wet & wild? Associations between alcohol intoxication and violent behaviour in adolescence. *Addiction* 94:1017–1031.
- Rossow, I. (2006). Inferences of associations and implications for prevention: the case of early drinking onset. I Elster, mfl. (red): *Understanding choice, explaining behaviour. Essays in honour of Ole-Jørgen Skog*. Oslo: UniPub.
- SIRUS (2006). *Rusmidler i Norge*. Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning.
- Skretting, A. (2000). *Ungdom og rusmidler*. Oslo: Rusmiddeldirektoratet.
- Skretting, A. og E. Bye (2003). Bruk av rusmidler blant norske 15–16 åringer. Resultater fra den norske delen av de europeiske skoleundersøkelsene – ESPAD 1995, 1999, 2003. SIRUS-rapport nr. 5/03. Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning.
- Steinberg, L. (2005). Cognitive and affective development in adolescence. *Trends in Cognitive Sciences*, 9:69–74.